

Masterclass met Theo Spek in Schipborg

Op dinsdag 21 juni vond de masterclass met Theo Spek plaats in party- en zalencentrum De Drentsche Aa in Schipborg. Met bijna 70 deelnemers was het een zeer inspirerende avond waar levendig is gediscussieerd over de toekomst van de ruimtelijke kwaliteit in Drenthe.

Drents verleden als fundament voor de toekomst

Drenthe heeft een rijke (cultuur)historie in relatie tot ruimtelijke kwaliteit. Aan de hand van drie thema's gaf Spek aan hoe de Drenten door de eeuwen heen met hun landschap en natuur zijn omgegaan:

1. Burgers aan de macht
2. Nostalgie van de toekomst
3. Boerenlandschap en natuurlandschap

Ieder behandeld thema werd gevolgd door een open discussie met de deelnemers in de zaal.

Burgers aan de macht

Spek startte zijn verhaal met het thema 'burgers aan de macht' vanuit historisch perspectief. Tijdens zijn introductie ging hij in op ontwikkelingen rond besluitvorming en sociale duurzaamheid, vroeger en nu. Zijn verhaal begon met een inleiding over van De Olde Lantschap, de naam die Drenthe tijdens de middeleeuwen droeg.

In die tijd had het woord Lantschap een andere betekenis dan tegenwoordig. Lantschap stond voor drie dingen:

1. een gebied (regio, streek)
2. een samenleving in dat gebied
3. de gewoonten, tradities, normen en waarden in dat gebied

Vanaf de 16^e eeuw werd de betekenis van Lantschap langzaam anders en richtte zich meer op het visueel esthetische aspect, oftewel het afbeelden en inrichten van het landschap.

Spek benadrukte dat de Drenten al sinds lange tijd een sterke binding hebben met hun omgeving. Daarbij is het altijd belangrijk geweest om er samen uit te komen. De sociale duurzaamheid van de mensen in Drenthe is altijd al een sterke kracht en is meteen het bruggetje naar de participatie van nu. Participatietrajecten worden tegenwoordig steeds vaker toegepast. Waar er vroeger alleen inspraak was, wordt nu steeds vaker door overheden en partijen ingezet op participatie. Het 'samen' maken van beleid om zoveel mogelijk draagvlak te creëren.

De vraag die Spek na zijn inleiding centraal stelde was in hoeverre je participatie moet inzetten. Waar ligt de grens van participatie? Slaan we niet door in deze vorm van medezeggenschap en besluitvorming? Bij participatie gaat het tegenwoordig steeds vaker over de individuele vrijheid van de deelnemers. De mondige burger van tegenwoordig kijkt steeds individualistischer, waardoor dit niet altijd het gewenste resultaat oplevert voor de collectieve waarden van beleid.

Vanuit de zaal wordt er door de deelnemers verschillend op deze stellingname gereageerd. Zo constateert iemand dat participatie en betrokkenheid het mogelijk maken om meer te bereiken met minder middelen. Een ander geeft echter aan dat individueel eigendom bij participatie ook juist voor frictie zorgt. De moderne burger heeft steeds vaker een individualistische instelling, waardoor er juist geen helder beleid kan worden gemaakt. Niemand wil inleveren en men praat langs elkaar heen. Het is juist de taak voor de overheid of uitvoerende instanties om goede randvoorwaarden te stellen voordat een participatietraject wordt gestart. Het moet niet vrijblijvend zijn. Ook het moment waarop participatie in een traject wordt ingeschakeld is belangrijk. Doe je dat bijvoorbeeld al in het begin, of pas nadat de uitvoerende partij al een uitgebreid vooronderzoek heeft gedaan en bepaalde keuzes heeft uitgedacht?

Nostalgie van de toekomst: over vernieuwing in oude Drentse Landschappen

Tijdens het tweede thema start Spek zijn verhaal met een vraag. Hoeveel ruimte voor vernieuwing is er in oude landschappen? Drenthe bestaat momenteel uit talrijke historische lagen en heeft een rijk gelaagd cultuurlandschap. Denk aan:

- De agrarische veenontginningen (Wolden)
- De veenkoloniën
- De Koloniën van Weldadigheid
- En de ruilverkavelinglandschappen

Daar komt ook het onderscheid tussen 'snelle' en 'trage' landschappen in terug. De snelle landschappen bestaan uit de stedelijke gebieden, en de infrastructuur die daarbij hoort (denk aan: Assen, Hoogeveen en Emmen). De trage landschappen bestaan uit cultuurhistorie, natuur, recreatie en landelijk wonen.

Beide zijn nodig, stelt Spek, voor een goed functionerende samenleving. Momenteel zijn deze twee landschappen vrij sterk gescheiden in Drenthe, maar is dat ook noodzakelijk? Moet dat zo blijven? In de zaal wordt verschillend gereageerd. Zo wordt het voorbeeld van de Veenkoloniën genoemd. Momenteel zijn daar plannen voor het plaatsen van 70 windmolens. Maar moet Drenthe dat wel willen? Wil men ze wel daar, of moeten ze op een plaats komen waar weinig mensen komen en wonen?

Deze opmerking wordt aangevuld door een reactie van een deelnemer die eerder in Brabant heeft gewoond. Daar hebben ze deze scheiding tussen snelle en trage landschappen niet. In Brabant heeft dit er juist aan bij gedragen dat er verrommeling is ontstaan. De scheiding tussen beide landschappen is dus wel degelijk belangrijk. De provincie moet wel meegaan met nieuwe ontwikkelingen op dit gebied, maar moet zich wel telkens afvragen wat de toegevoegde waarde ervan is.

De Drenten hebben een erg groot verlangen naar het verleden, komt verderop in de discussie aan de orde. Ze willen het gevoel van vroeger herleven. Dat komt ook terug in de marketinguitingen die Drenthe doet. Dit is echter ook een valkuil, zegt Spek. Doordat Drenthe zich sterk richt op toerisme en daarbij de nostalgie de boventoon voert kan de interesse voor Drenthe door buitenstaanders en toeristen verminderen. Uiteraard is de nostalgie is belangrijk, maar is dat ook goed? Nostalgie is immers slechts een herinnering waaruit het leed is weggepoetst.

Wil je daadwerkelijk het oude behouden en niet meer open staan voor vernieuwing? Het is een illusie te denken dat je een stilstaand landschap krijgt en houdt. Een belangrijk onderdeel van de definitie van landschap is immers vernieuwing.

Els van der Laan, van Atelier mooi Drenthe, sluit daarom af met de opmerking dat het belangrijk is een goede balans te vinden in de ontwikkeling van trage en snelle landschappen. Kijk daarbij goed naar wat Drenthe is. Zo is de basis van Drenthe zand en veen. Hierin hebben in de afgelopen eeuwen ook de grootste veranderingen plaats gevonden. Zorg daarom voor variatie in de landschappen en vraag daarbij telkens wat Drenthe tegen houdt in de vernieuwing. Ga de verschillende landschappen niet alleen mengen en/of scheiden, maar zoek naar de samenhang en de versterking.

Boerenlandschap en cultuurlandschap: Bleekers Drenthe

Drenthe staat voor een flinke opgave wanneer we kijken naar de economische en politieke ontwikkelingen;

- De Rijksoverheid trekt zich steeds verder terug uit het ruimtelijke ordeningsbeleid;
- Natuurbeleid staat sterk onder druk van bezuinigingen;
- De EHS, het regulier natuurbeheer en de plattelandsontwikkeling worden bedreigd;
- Het economische accent op de functie van het platteland wordt steeds sterker;
- En er moet een herwaardering/ herpositionering plaatsvinden van de landbouw (o.a. als gevolg van schaalvergroting)

Volgens Bleeker ligt een groot deel van de oplossing in het overhevelen van taken van natuur- en landschapsbeheerders naar de boeren. De boeren als landschap- en natuurbeheerders dus. Daar komt bij dat processen als N2000, KRW en EHS niet hebben bijgedragen aan echte versterking van natuur, zo luidt een opvatting. Jaren is men immers bezig geweest hier beleid voor te vormen. Vanuit het Rijk is het de landschaps- en natuurbeheerders als het ware opgelegd. Dat heeft veel tijd en geld gekost. Maar nu worden ze min of meer bestraft. Ze krijgen minder geld, maar moeten wel voldoen aan de eisen die zijn gesteld.

Sommigen stellen dat de maatschappij weer meer verantwoordelijkheid moet krijgen. 'De burger moet terug de wei in.' De verloren verbinding tussen de agrarische sector en de maatschappij moet teruggebracht worden. Dan blijft het mogelijk om je doelen te halen. Ook benoemt een meerderheid in de zaal dat men verdienmodellen moet uitwerken op lokale schaal. Als de overheid zich steeds verder terugtrekt, is het zelfs noodzakelijk om verdienmodellen te ontwikkelen. Alleen zo kan worden ingezet op het behoud en de versterking van landschap en natuur in Drenthe.

De landbouw kan hier inderdaad een belangrijke rol in spelen, vult Spek aan, maar zij kan niet alles. Er moet meer functieverweving plaats gaan vinden tussen de agrariërs en de landschap- en natuurbeheerders.

Profilering van Drenthe

Momenteel is de profilering van Drenthe gericht op: natuur, rust en ruimte. Wellicht is het goed om meer te profileren met een modernere Drenthe. De scheiding tussen beide mag uiteraard blijven bestaan, maar zorg voor verbindingen. Momenteel is dat in Drenthe vrij onzichtbaar. Drenthe heeft zoveel, maar lang niet iedereen legt de verbinding tussen bijvoorbeeld cultuurhistorie, trage en snelle landschappen en moderne steden met bijzondere architectuur en technologie.

Bij de ontwikkeling moeten daarom aan nieuwe verdienmodellen worden bedacht. De benuttingsanalyse die opgesteld is door Atelier mooi Drenthe kan daarbij een goed uitgangspunt zijn. Denk aan verbindingen via het water dat Drenthe rijk is, of door de aanleg van nieuwe fietspaden. De komende tijd wordt de benuttingsanalyse nog verder ontwikkeld, zodat deze straks een onderlegger kan zijn voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen in Drenthe.